

0610

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2017. június 10.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

H a n g s ú l y o k

Jókai Mór: A magyar nyelv ismét itthon

Hozott az ég! keblünkbe zárt
Rég várt vendég, magyar nyelv!
Lelkünk lelke, szivünk vére,
Velünk maradj, ne tűnj el.
Ülj a székbe, mely megillet,
Tedd fel babér-koronád,
Erősödjék meg hatalmad
Hosszú századokon át,
Hogy e honban ne mondhasa
Senki többé ezután:
„Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.”

Szálld meg költő s tudós lelkét,
Hogy írjanak magyarán.
Tisztaságban, helyességben
Tündökölve egyaránt.
Idegen szót, eszmejárást,
Ne hagyj többé mondani.
Van mi nekünk annál jobb, szebb,
Csak ki kell választani.
Hogy e honban ne mondhasa
Költő, tudós ezután:
„Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.”

Szállj az úri teremekbe:
Hol eddig más volt divat.
Tudjon veled elmulatni
Nagyságos lányod, fiad.
Casinóban, versenytéren,
Páholyban, vigalmakon,
Minden nagy úr tudjon szólni
A hazai hangokon.
Hogy e honban ne mondhasa
Gróf és grófné ezután:
„Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.”

Szállj a jó táblabíróra,
A ki azzal kérkedik,
Hogy más nyelven, mint magyarul
Nem is hallott még eddig.
S mondd meg néki, hogy nem elég
Téged viselni szájban,
Hanem olvasgatni is kell
Könyvekben és ujságban,
Hogy e honban ne mondhasa
Senki többé ezután:
„Beszéltem a magyar nyelvet,
De b'z én nem olvasgatóm.”

(1859)

„Nincs értelme arról beszélni, hogy a nyelv elszegényedik”

Helyes mondatok

É. Kiss Katalin Bolyai-díjas nyelvész harminc éve dolgozik az MTA Nyelvtudományi Intézetében, és éppen egy évtizede lett az Akadémia levelező tagja, amit 2013-ban a rendes tagsággal váltott föl. Tavasszal első nőként kapta meg a Bolyai János Alkotói Díjat.

- Mit érzett, amikor megtudta, hogy Bolyai-díjat kap?

- Rendkívül megtisztelő volt és egy kicsit nyomasztó is, hiszen sok jó nyelvész van, így fölvetődik a kérdés: miért pont én?

- Ezt megértem, de az ilyen nem ok nélkül történik... Mit gondolt, mivel érdemelhetette ki?

- Talán azzal, hogy sok követőre talált – és nemcsak a magyar nyelvet kutató nyelvészek körében – az az alapszerkezet, melyet még az ezerkilencszázhetvenes évek végén javasoltam a magyar mondat leírására.

- Mi volt ez a szerkezet?

- Korábban azt gondolták, hogy a magyar szabad szörendű nyelv, de valójában nem az. Ugyanolyan szigorú szabályok döntenek el a szavak sorrendjét egy mondatban, mint az angolban vagy a németben, csak ezeket nem ismerték fel korábban. Pontosabban volt egy előfutár: Brassai Sámuel az ezernyolcszázötvenes években, de elmélete még annyira úttörőnek számított, hogy nem talált követőkre, és hamar feledésbe merült.

- Ezek szerint ön élesztette föl és emelte be a modern magyarországi nyelvtudományba a témát. Konkrétan hogyan került ez terítékre négy évtizeddel ezelőtt?

- A hatvanas évektől fokozatosan uralkodóvá vált a generatív nyelvelmélet. Ez arra keresi a választ, melyek azok a szabályok, amelyekkel egy nyelv szavaiból az adott nyelv minden elvi-

leg lehetséges mondatát elő lehet állítani, rossz mondatokat viszont nem. Montrealban tannultam generatív nyelvészetet egy évig, a hetvenes évek közepén, ott azzal szembesültem, hogy az angol alapján kidolgozott, univerzálisnak vélt szabályok nem illelnek a magyarra. Ugyanakkor már voltak alternatív ötletek, például a kínai nyelvvel kapcsolatban...

- ...És ha már a kínaira más modell illik, akkor a magyarnak is lehet önálló modellje.

- Igen, ekkor kezdtük el kollégáimmal keresni azt a szabálysort, azt a modellt, amely lehetővé teszi, hogy a magyarban egy igének és vonzatainak minden jó szörendi változatát létrehozzuk, de rosszat egyet se, és megjósolható legyen ezeknek a jelentésbeli, hangsúlyozásbeli különbsége. Például: Anna interjút készít a díjazottal. Itt az „Anna” a logikai alany. A mondat szólhatna úgy is: „A díjazottal Anna készít

interjút”, de ez már mást jelent. Itt „a díjazott” a logikai alany, bár társhatározó. A magyar mondatban a logikai alany áll elől. A közvetlenül az ige előtti mondatrész „kimerítő azonosítást” fejez ki. Ha azt mondjuk, hogy „Anna a díjazottal készít interjút”, akkor a mondat azt jelenti, hogy Anna csak a díjazottal készít interjút, mással nem; ha azt mondjuk, hogy „a díjazottal Anna készít interjút”, akkor ez azt jelenti, hogy a díjazottal csak Anna készít interjút, más nem. A logikai alanyt követheti egy univerzális kvantor – a mindenki, minden nap, mindig és a többi –, ebben az esetben a mondatunk a következőképpen néz ki: „A tudományos díjazottakkal mindig Anna készít interjút”, vagy „Anna minden tudományos díjazottal interjút készít”.

Helyes mondatok

**A sokféle nyelvváltozatnak, amellyel élünk – szleng, tájszólás, köznyelv –,
mind megvan a maga funkciója**

Fotó: Varga Imre

Folytatás az I. oldalról

- Valóban érezni a jelentésbeli különbséget, de laikusok számára ez aligha rendszerezhető, és gondolom, ön sem rögtön a generatív mondaton kutatásával kezdte. Milyen út vezetett a nyelvtudományig? Mekkora szerepe volt ebben nyelvész édesapjának?

- Természetesen az apai hatásnak volt benne szerepe, de magyartanárainak is, például Irinyi Károlynénak a debreceni Kossuth Gyakorló Általános Iskolában. A debreceni Zene-gimnáziumban Balogh Béláné volt a magyartanárom. Ő 1967-ben tanította nekünk Illyés Gyulának az Egy mondat a zsarnokságról című versét. Behozta a magyarárára az 1956. november 2-i Irodalmi Újságot, amelyben megjelent ez a vers. Emlékszem, Shakespeare-konferenciát szervezett nekünk, gimnazistáknak, én a Hamletről tartottam előadást. Az előadások között – mivel Zenegimnázium voltunk – az énekesek áriákat adtak elő Verdi Otellójából. Egyszóval jó tanáraim voltak. Volt akkor a televízióban egy nyelvészeti vetélkedő Szavak, csodálatos szavak címmel, azt megnyertem, és ez is lelkesített s a magyar szak felé terelgetett.

- Nagyon fontosak ezek a fiatalok élmények a hivatásformálódás szempontjából. Felismerték a tanárok az elhivatottságát és a tehetségét? Beszélhetünk a mai értelemben vett tehetséggondozásról?

- Értelmiségi családban nőtem fel, édesapámnak nagy könyvtára volt, jó iskolákba jártam, nem volt szükség külön ilyenre. A tanáraim másként voltak meghatározók: inkább lelkesítettek a téma és a szak iránt.

- Változott a helyzet azóta?

- Vannak iskolásoknak, gimnazistáknak szóló anyanyelvi pályázatok. Évente rendeznek nemzetközi nyelvészeti diákolimpiát. Ez a modern nyelvészet szellemiségével ismerteti meg a középiskolásokat, olyan feladatokat kell megoldani, amelyeket egy nyelvész kutató is végez: jelenségek megfigyelése, mögöttes szabályok azonosítása. Nem hagyhatom ki a Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület ösztöndíjprogramját. Ezt tizennégy éve kezdeményezték Péntek János kolozsvári professzortársammal együtt. Romániai és kárpátaljai hátrányos helyzetű, tehetséges, falusi vagy szórványban élő gyerekeknek nyújt támogatást érettségi, kollégium vagy vonatbérlet költségeihez. A szülőkkel köt szerződést az egyesületünk, vállalniuk kell, hogy az ösztöndíjat a gyerekre költik, és magyar tannyelvű középiskolába járatják. Több ösztöndíjasunk már az egyetemét is elvégezte, vannak orvosok, jogászok, tanárok a végzettjeink között. A támogatói körbe a honlapunkon lehet jelentkezni. Minden támogató megkapja a támogatottja nevét, címét, fényképét, elérhetőségét, így lehetősége nyílik rá, hogy levelezzen a gyerekkel, és kövesse, hogyan hasznosul a támogatása. Előfordul, hogy egy támogató azt mondja: olyan gyereket akar támogatni, aki mondjuk zenében tehetséges, vagy aki matematikában kiemelkedő, vagy valaki kiköti, hogy milyen felekezeti legyen a támogatottja – ilyenkor mi igyekszünk a kérésnek eleget tenni.

- A tehetséggondozásból tehát éppúgy ki-veszi részét, mint a tudományos munkából. Mit tart élete eddigi legnagyobb teljesítményének?

- Természetesen a három gyermekemet.

- Mivel foglalkoznak?

- Az egyik jogász, a másik zenész, a harmadik építész.

- Ezek szerint egyikük sem lett nyelvész...

- Nem, nem. Bár mind a három doktori iskolába járt vagy jár, tehát úgy látom, bennük is van életleti érdeklődés a saját hivatásuk iránt.

- Nagyon más lehet azért ezeknek az elméleti háttere. Mennyire lehet „hazavinni” a saját kutatási területét? Meg tudják osztani egymással a legújabb eredményeket?

- Van otthon tudományos közbeszámoló, a férjem pszichológus, vasárnaponként a családi ebédeken, amikor összejönnek a gyerekek is, mindig kifaggatjuk egymást, hogy ki hol tart. Először rajtuk tesztelem, hogy tényleg azok-e a helyes mondatok, melyeket az általam felállított szabályok jónak jósolnak.

- Partnerek ebben?

- Igen. Persze sokszor már nevetnek, amikor olyasmiket kérdezek, szerintük mit jelent az a mondat, hogy „Hárman is felemelték a zongorát”. Együtt emelték vagy külön-külön?

- Melyik lenne a helyes a felállított szabályok alapján?

- A beszélők úgy értik ezt a mondatot, hogy külön-külön, ezt kell tehát tükröznie a szabályoknak. Ez a mondat viszont: „Hárman emelték fel a zongorát”, igaz lehet, akár külön-külön, akár együtt emelték fel.

- Legutóbb az ELTE-n bevezetendő Társadalmi nemek tanulmánya mesterszak kavart nagy port. A feministák és a genderelmélet hívei elutasítják a nemek szerinti elkülönítést. Ez a magyar nyelvben talán kevésbé látványos, mint a nyugati nyelvek többségében, ahol a főneveknek is van nemük, tehát a beszéd és a gondolkodás is állandóan nemek mentén zajlik. Mi a véleménye erről a jelenségről? Megvalósítható egyáltalán az a cél, amiért a gender hívei küzdenek?

- Nem vagyok ennek a témának a szakértője, az ismereteimet például Deborah Tannen Miért értjük félre egymást? című, magyarul is megjelent könyvéből merítem. Ez a könyv azt mutatja meg, hogy a nők és a férfiak nem egyforma kommunikációs célokat és stratégiákat követnek, és ezért gyakran nem értik egymást. Deborah Tannen nyelvész, igazi kutató, és a megállapításait is tudományos módszertannal végzett kutatásokra alapozta.

- Mire jut végül Tannen?

- A fiúk már háromévesen is mindig hierarchia kialakítására törekednek, és igyekeznek minél magasabb státust kivívni maguknak. A nők ezzel szemben – szintén kisgyermek-kortól – kooperációra, egyenrangú kapcsolatokra törekednek. A kislányok titkokat osztanak meg egymással, megfélemlik a süteményt. Ez a különbség abban is megnyilvánul, ahogy a nők és férfiak a különféle kommunikációs helyzetekben viselkednek. Ha például egy nő elpanaszol a férjének egy problémát, akkor a férfi általában mindjárt megoldást javasol, pedig a nő elsősorban megértést, együttérzést keres. Ha két nő beszélget egymással, akkor a problémára adott válasz valami olyasmi lesz, hogy „én is pont így jártam egyszer”. Tannen könyvéből az szűrhető le, hogy nem vagyunk egyformák, és a különbségek egy része már a szocializációt megelőzően is megvan.

- Beszéljünk a saját könyvéről is. Az Anyanyelvünk állapotáról című kötetben összefoglalja a nyelvi-nyelvstratégiai feladatokat. Milyen terepet vannak ma a nyelvűvelésnek? Mit tehet az, aki nem nyelvészként, hanem más működési területen törekszik a nyelvűvelésre, vagy nyelvi tudatosságot szeretne közvetíteni a környezetére felé?

- Ne minősítsük mások nyelvhasználatát! A nyelv az énünknek a része. A sokféle nyelvváltozatnak, amellyel élünk – szleng, tájszólás, köznyelv –, mind megvan a maga funkciója, általában egy-egy kisebb-nagyobb közösséggel való együtvé tartozásunkat fejezzük ki vele. Legfeljebb abban adhatunk tanácsot, hogy milyen helyzethez melyik nyelvváltozat illik.

- Nagy a felelősségük azoknak, akik kiállnak közönség elé, nyilvánosan beszélnek, és nincsenek birtokában a megfelelő nyelvváltozatnak vagy stílusnak. Nem rombolja a nyelvet, hogy tévében-rádióban nincs már meg ez a fajta stiliztikai cenzus, és bárki bármit bárhol mondhat a kamerák és mikrofonok előtt?

- A kereskedelmi rádiók és televíziók nyilván azért használnak gyakran informális beszédmódot, mert azt a benyomást akarják kelteni a hallgatókban, hogy barátként, jó ismerősként – nem pedig hivatalos szervként, hatóságként – vannak jelen az otthonukban.

- Hogyan lehetne ellensúlyozni ezt a tömegkommunikációs nyelvromlást? A rövidítéseket, az SMS-nyelvet, a chat-kifejezéseket és általában azt a hatást, ami a médián keresztül akarva-akaratlanul elér bennünket?

- Továbbra is kerülném a nyelvromlás kifejezést, a magyar nyelvnek nincs semmi baja.

Az mindenesetre fontos volna, hogy az iskolában több legyen az írásbeli fogalmazás és az összefüggő szóbeli érvelés, felelés. Az egyetemi hallgatóimnál is tapasztalom, hogy sokan-nak problémájuk van ezen a téren.

- Ha az iskolában nem kerül erre sor, talán pótolható még ez a tudás mondjuk irodalmi olvasmányélményeken keresztül. Milyen magyar szépirodalmi munkákat tart nyelvi szempontból kiemelkedőnek?

- A magyar irodalom nagyon gazdag, és minden szerzőt, minden művet másért szeretünk. Azt is szeretem, amikor Móricz Zsigmond ál-tájszólásban ír, de szeretem Kosztolányi stílusát és Weöres Sándor nyelvi bravúrait is. Nehéz lenne kiválasztani ebből a gazdagságból egy-egy művet vagy szerzőt. Vannak persze kedvenc, sokszor olvasott könyveim, de ezeket nem nyelvészszemmel forgatom, hanem az irodalmi élmény miatt. Ha az „ízes magyar nyelvre” vágyunk, megtehetjük azt, amit Ady Endre is tett, vagy én is nyelvtörténészként, hogy elővesszük a Károli-bibliát.

- Éppen rá akartam térni a nyelvtörténeti kutatásaira... Van olyan fordulat, ami mára kikopott a nyelvünkéből, pedig nagyon kifejező volt, és most a készletünkéből hiányzik?

- Vannak eltűnt nyelvi szerkezetek, de az kizárt, hogy valami úgy kopjon ki a nyelvből, hogy utána úr maradjon. A nyelvűvelők régen szívesen emlegették, hogy bizonyos elemek kivészésével szegényedik a nyelv, de ez nem igaz. Ha egy közösség egy nyelvet minden funkciójában használ, akkor az nem tud elszegényedni. Hogy példát mondjak: az ómagyarban öt igeidő volt, a mond (egyszerű jelen), mondott (befejezetett jelen), monda (egyszerű múlt), mond vala (befejezetlen múlt), mondott vala (befejezett múlt). Volt tehát öt igeidő, ebből három kikopott, maradt kettő, és mégsem szegényedett el a nyelv. Amit azelőtt összetett igeidőkkel fejeztünk ki, azt most igeikötés igékkel, határozószókkal. Nincs értelme arról beszélni, hogy a nyelv elszegényedik. Minden nyelv ugyanazt tudja, hiszen különben nem tudnánk fordítani egyik nyelvről a másikra.

- Ezek szerint nem beszélhetünk nyelvromlásról, nyelvhalálról sem, amit a tizenkilencedik század óta vizionálnak.

- Nincs nyelvromlás. Amit sokan annak éreznek, az a generációk nyelve közötti különbség. A szülők és a gyerekek grammatikája mindig egy kicsit más. Egy-egy új fordulat sérti az „öregebbek” fülét, mivel a gyermekkorukban kialakult grammatikájukhoz képest „helytelen”. Ez egy természetes folyamat: a nyelvek lassan változnak.

- Az előbb az ómagyar nyelv kapcsán említette az egyszerűsödést is. Mi lehet ennek az egyszerűsödési folyamatnak a vége?

- A folyamat kétirányú: van, ami egyszerűsödik, de ezzel párhuzamosan van, ami bonyolultabbá válik. A középmagyar korban három igeidő kiesett, de más tekintetben bonyolódott a grammatika. Az ómagyarban alakult ki például az a bizonyos fókuszpozíció, amely az előbb említett kimerítő azonosítást kifejezi. A legközelebbi rokon nyelvekben nincs ilyen, és feltehetőleg az ósmagyarban sem volt.

- Milyen hatása van annak, hogy az angol lett a világnyelv, ahogyan korábban évszázadokig a latin volt? Elképzelhető, hogy egy idő után mindenki angolul fog csak beszélni?

- Ha mindenki angolul fog beszélni, akkor olyan sokféle angol lesz, hogy már nem értik meg egymást. Ma is eléggé különbözik már az ausztrál angol vagy az indiai angol a brit angoltól. Viszont a középkorban sem haltak ki a nyelvek attól, hogy a latin volt a lingua franca. Sőt, lehet, hogy a technológiai fejlődés nyomán egyre jobb lesznek a számítógépes fordítóprogramok, és egyre kevésbé lesz szükség aktív idegennyelvtudásra.

- Milyen területeken tevékenykedik most?

- Tanítok a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, és közben az Akadémia Nyelvtudományi Intézetében kutatok. A magyar generatív mondaton egyes részkerdeiseit vizsgálom. Másrészt pedig foglalkozom nyelvtörténettel is, és azzal, hogy az ómagyar nyelv még meny-

nyire közel állt az uráli nyelvekhez: a hantihoz, manyisához, másként vogulhoz, osztjákhhoz. Azt is vizsgáljuk az egyik kutatócsoportommal, hogy mi történik most a rokon nyelvekkel. A rokon nyelvek Oroszországban ma erősen veszélyeztetett nyelvek, nagy a veszélye annak, hogy egy-két generáción belül eltűnnek. Annak ellenére, hogy némelyiket sokan beszélnek, a beszélők mind kétnyelvűek, orosz dominanciával. Orosz – gyakran bentlakásos – iskolába járnak, és ha már egy nyelv visszaszorult a négy fal közé, és csak a családon belül használják, akkor nagy a veszélye annak, hogy előbb-utóbb kikopik a használatból.

- Ilyet látva mit tehet egy nyelvész?

- A szociolingvisták derítették ki, hogy nagyon fontos az attitűd. A határon túli magyarság esetében is jól mérhető a jelenség. Nagyarányú az asszimiláció, és attól függ a magyar identitás és magyar nyelv megőrzése, hogy milyen értéket tulajdonít neki a nyelvhasználó. Gál Zsuzsa az örvidéki, burgenlandi magyarok nyelvhasználatát vizsgálva mutatott rá arra, hogy a Trianon után Ausztriához került magyar népesség, amelynek egy része uradalmi cseléd volt, egy másik része viszont kisnemes, másként viszonyult a magyar nyelvhez. Az uradalmi cselédnek nem tulajdonítottak értéket annak, hogy magyarul beszélnek, és egy-két generáció alatt el is hagyták a magyar nyelvet. A kisnemesi réteg viszont értéket tulajdonított a nyelvnek és a magyar kisnemesi identitásának, így jóval tovább megtartotta a nyelvet. Az, hogy milyen értéke van a magyar nyelvnek a határon túli magyarság esetében, azon is múlik, hogy mennyire vannak bekapcsolva a magyar kulturális vérkeringésbe. Fontos volna, hogy mindenhová elérjen a magyar színház, film, irodalom is, még ha a magyar televízió, rádió, az internet sokat segít is e téren. A legtöbbet mégis a személyes kapcsolatok jelentik.

- Nem mindig lehet személyes kapcsolatot ápolni, az embernek az az érzése, hogy intézményesen többet lehet tenni, nagyobb lépésekben. Persze ez már rögtön hártás is, hiszen intézményes lépés esetén a személyes felelősség határa elmosódik. Vagy elég lenne odamennünk a nyelvvesztés szélén állókhoz, és azt mondani, hogy „vigyázz, a nyelvtudásod érték és nekünk fontos, ne hagyd el”?

- Nem hiszem, hogy ez a „megmondás” elég lenne. Nem mondani kell, hanem cselekedni. Ha odamegyünk nyaralni, ha barátságokat kötünk a helyiekkel, vagy ha a Nyilas Misi-programban levelezünk a támogatottunkkal, az többet ér. A személyes, de a szakmai, tudományos, művészeti, egyházi, sportbeli intézményes hálózatoknak is a nyelvterület széléig kellene érniük.

- Ez az aktív, cselekvő hozzáállás a határon túliak esetében kivitelezhető, de mi a helyzet az előbb említett, az orosz nyelv tengerében veszélyeztetett rokon nyelvekkel, amelyek belátható időn belül eltűnhetnek?

- Ott is vannak nyelvi aktivisták. Bizonyos kis népeknel, például a nyenyecéknél, sikerült elérni, hogy a nyenyec anyanyelvet értéknek tekintsék, és legyen iskolai oktatás nyenyecül. De inkább az az általános, hogy az uráli anyanyelvet az elmaradottsággal, a paraszti léttel azonosítják, az államnyelvet pedig a polgárságba való felemelkedéssel. A csángók körében is tapasztalható ilyesmi.

- Mi a helyzet a politikai kommunikációval? Létezik, hogy egyesek tényleg nem értik meg egymást, vagy csak nem akarják megérteni egymást?

- Amíg nem olvastam Deborah Tannen könyveit, úgy gondoltam, hogy ha az ugyanazt a nyelvet beszélők nem értik egymást, az csak szándékos lehet. Tannen megmutatta, hogy mennyi különböző ok vezethet félreértéshez. Persze jóindulat is kell ahhoz, hogy azt akarjuk meghallani, amit a másik mondani szeretne.

- Mit üzenne a leendő Bolyai-díjasoknak, fiatal kutatóknak?

- Azt, hogy szerencsés emberek, szép hivatást választottak, sok örömük lesz benne.

Baráti társaság a Vadászkürt udvarán,
az ülő sorban balról a második Magyar Elek „inyesmester”
Forrás: Fortepan

Képirás (56.)

Akkoriban nem ment szokatlanság számba, hogy a nevesebb férfiak, világjáró mutatványosok és más tarka népek egy-egy jobb helyen szálltak meg, majd ezt a lapokban nyomtatásban közhírré tették - így járt el 1858-ban a Magyar Királyban megpihenő Friderik fotós is.

Tiszta szoba, szép haszon

Hatvan szoba – így hirdette magát az 1817-ben megnyitott Vadászkürt nevű szálloda. A kétemeletes, gazdagon díszített épületet Pollack Mihály tervezte az Erdélyből bevándorolt Kovásznai Kovács Mózesnek. A fennmaradt leírások szerint a belépőt jobbra a kávéházi, balra a vendéglői helyiségek fogadták. A széles kapun továbbmenve egy kettős oszlopsorra helyezett csarnok és egy nagy udvar tárult a betérők elé. A vastag ajtó mögött portás ült kis fülkében, aki minden egyes vendégnél megkondított egy apró harangot, mire a személyzet elősietett, s fogadta az éhes, szomjas vagy szállásra vágyó polgárt. A kapu fölött apró vadászkürt lógott. Az épület a mai Aranykéz utca-Türr István utca által határolt saroktelken helyezkedett el a Belvárosban.

Mivel első tulajdonosai nem rendelkeztek szállodai jogszívallyal, így állandóan bérebe adták. E sorban az első Wagner János volt, ám ő 1834-ben átadta a stafétabotot Mayer Vincének. Utóbbi számos, akkoriban forradalminak ható újítást vezetett be. Így például nyaranta kitétt az utcára egy csomó széket és asztalt, odabent télikertet létesített, ahol esténként cigánymuzsika szól, míg az emeletet ládás növényekkel pakolta tele, amelyek ágai mintegy függőnyt voltak a belépő szemei elé. Mayer „Arkadia” névre keresztelte a boltot, ahol viszonylag drágán, de főúrián lehetett étkezni. A bérlő és a tulajdonos között az 1838-as nagy árvíz után erősen megromlott a viszony, miután Mayer nem akarta rendbe hozatni a helyiségeket, sőt amikor a birtokos parancsára mégis megjelentek a kőművesek, azokat a pincérekkel szabályos ütközetben kiverte a házból. S bár a rozszant falakat végül erővel újravakolták, a zavaros viszonyok 1842-ig tartottak, ekkor bérelte ki a neves vendéglős, Emmerling Károly az épületet.

Emmerling ugyancsak bajba keveredett, igaz, neki nem a tulajdonossal, hanem egy kötekedő angol utazóval gyűlt meg a baja. A magát sértve érző úr ugyanis újsághirdetésben gyalázta a Vadászkürtöt, ami ellen a neves szakember a magisztrátushoz fordult védelemért. Az akkor kiállított bizonyítványból tudjuk, hogy a „hotel” igen nagy luxussal volt felszerelve: a szobákban folyóvízes mosdó állt a vendégek rendelkezésére, a kagylók pedig carrarai márványból készültek. A forradalom előtt nem sokkal ismét új bérlő, bizonyos Vendl Károly kezén találjuk a Vadászkürtöt, aki a fa- helyett vaskeretes ágyak beállításával emelte a színvonalat.

A Vadászkürtnek számos neves lakója volt az idők folyamán. Vörösmarty Mihály itt írta a Zalán futása című művét, megszállt benne báró Wesselényi Miklós, Jósika Miklós és Kemény Zsigmond is, Petőfi Sándor pedig e helyt tartotta legénybúcsúját. A forradalom leverése után a kávézó és a vendéglő a búsongó magyarok tanyahelyévé vált, így többekkel együtt gyakorta ücsörgött itt Deák Ferenc is. A kiegyezés előtt, 1865-ben az új bérlő, Traumer Ignác az udvart légszuszvilágítással látta el. A hely annyira felkapott lett, hogy időnként csak előre foglalt asztalokhoz tudott letelepedni a nagyérdemű.

A híresebb külföldi vendégek közül érdemes megemlíteni von Hedd lovagot, a mára elfeledett portréfestőt, aki itt ültötte fel a tanyáját s újsághirdetéseiben toborzott kuncsaftokat. Akkoriban nem ment szokatlanság számba, hogy a nevesebb férfiak, világjáró mutatványosok és más tarka népek egy-egy jobb helyen szálltak meg, majd ezt a lapokban nyomtatásban közhírré tették. Így járt el például 1858-ban a Magyar Királyban megpihenő Friderik nevű amerikai utazó, aki „stereoscop” tájképeivel aratott zajos sikert. De méltán említhetnénk a Tigrisben

ideiglenes otthonra lelő augsburgi vagy norinbergi asztalosokat, akik új bútorokat mutogattak, vagy az ugyanitt megszálló két svájci „óriásnőt”, akik huszonnégy vagy tizenkét fillérért mérték a saját „látványukat” attól függően, hogy a kandi polgárok egyesével vagy párban óhajtották őket szemlélni.

Néhány esztendő múlva, 1869 nyaratól a boltot Kammer Ernő és felesége, Kerner Katalin bérelte ki, majd meg is vásárolták az épületet. A hölgy a korábban említett Emmerling keze alatt tanulta a szakmát. A cég ekkor az egyik legkeresettebb, de egyben legdrágább pontja lett a hajdani Pestnek. Az udvaron szökőkút állt, a pódiumon cigánybanda muzsikált, konyhája pedig egyenesen világhírnévének örvendett. Közben teltek az évek, s a Vadászkürt 1900-ban ismét gazdát cserélt: ekkor Kommer Ferenc vette bérebe Kammerék örököseitől. Az első világháború sok megpróbáltatást hozott, de valahogy átvészelték a nehéz éveket. Kommer, érezve az idők szavát, 1929-ben hatszázezer pengőért felújította az Aranykéz utcai épületet. Ekkor már százhusz, hideg-meleg vízzel, telefontal és központi fűtéssel felszerelt szoba várta a vendégeket, kevés sikerrel.

Amikor a bérlő 1932-ben elhunyt, csaknem 1,4 millió pengő adósság maradt utána. Az utódok csődöt kértek és kaptak, de végül minden hitellezőt ki tudtak fizetni. A vendéglősök ipartestületének felhívására a szakmabeliek 240 ezer pengőt adtak össze, hogy Kommer lánya és férje megtarthassa a Vadászkürtöt, ám a Kammer-örökösök felbontották a szerződést, s ismét, de immár saját erőből modernizálták a szállót. A nagy múltú épület sorsát az 1945-ös ostrom pecsételte meg, hiszen a harcok alatt olyannyira kiegészített, hogy le kellett bontani.

Lázin Miklós András

0 6 1 0